

Sú lieky jedmi?

- **Lieky vydávané bez lekárskeho predpisu** zabezpečujú dostupnú a významnú možnosť starostlivosti o vlastné zdravie. Problém je zabezpečiť ich racionálne (účinné a bezpečné) používanie, aby ich používanie prinieslo po všetkých stránkach očakávaný, pozitívny výsledok. Dostatok informácií o liekoch vydávaných bez lekárskeho predpisu a relevantné zdroje informácií predstavujú podstatnú otázku v rámci využívania samoliečenia. **Samoliečenie** zvyšuje zodpovednosť za svoje zdravie, pričom kľúčové sú zrozumiteľné a správne informácie.
- Celosvetovo predstavujú zásoby liekov v domácnostiach, určené k chronickému alebo akútne užívaniu, potenciálne zdravotné riziká. Dôvody pre vznik rizík sú najčastejšie: nevhodné užívanie (zle zvolená liečba), zlé skladovanie, náhodné užitie. K najčastejšie doma skladovaným liekom patria analgetiká, veľmi často sa v domácich lekárničkách nachádzajú aj neúplne spotrebované balenia antibiotík. Spotrebitelia často nechovávajú príbalové letáky k rozbaleným baleniam liekov, uchovávajú zvyšky liekov, ktoré nevedia identifikovať a tiež používajú lieky po uplynutí doby použiteľnosti.
- Na Slovensku sa ročne zbytočne intoxikuje vyše 4 000 ľudí, pričom viac ako polovicu tvoria deti. K najbežnejším miestom otráv patria domácnosti s takmer 80% podielom na všetkých otravách.
- Antibiotiká: 25-tisíc úmrtí/rok/bakteriálne infekcie (EÚ), pričom dodatočné náklady na zdravotnú starostlivosť predstavujú približne 1,5 miliardy €. Podľa najnovších údajov kleslo počas ostatných 7 rokov užívanie ATB v EÚ o 6 %. ATB sa však naďalej užívajú nadmerne, pričom za ostatných 12 mesiacov užila ATB až 1/3 Európanov. Vývoj spotreby ATB na Slovensku podľa nákladov má za posledné roky má klesajúci trend. Riziko ATB = rezistencia!
- **Znehodnocovanie liekov:** Po uplynutí času spotreby nespotrebované lieky odovzdať do lekárne. Nespotrebované lieky nevyhadzovať do smetného koša v domácnosti, dieťa môže lieky nájsť. Nespotrebované lieky viazané na lekársky predpis neodkladať na ďalšiu (vhodnú a/alebo podobnú) príležitosť, ale tieto odovzdať do lekárne. Nespotrebované lieky odovzdávať do lekárne bez vonkajších obalov (tvz. krabičky), nakoľko tieto patria medzi spotrebný tovar a ich likvidácia je rovnaká ako bežného odpadu (separovanie podľa druhu tovaru – papier, plasty, sklo a kovy).
- Odpadom sa stávajú lieky, ktoré: nezodpovedajú požadovanej kvalite, sú po uplynutí času použiteľnosti, sú znehodnotené pri rôznych nehodách a havarijných situáciách, sú lieky nespotrebované fyzickými osobami, ŠÚKL nariadil ich stiahnutie z trhu.
- Z hľadiska ochrany zdravia a životného prostredia predstavujú nespotrebované lieky nebezpečný odpad, ktorý si vyžaduje osobitné nakladanie pri zhromažďovaní a zneškodňovaní, najmä z dôvodu možnej toxicity. Lieky z domácností sa tak stávajú nebezpečným odpadom z dôvodov možnej kontaminácie ovzdušia, vody a pôdy. Čistiare odpadových vôd sú schopné s vysokou účinnosťou odstraňovať látky, ktoré určujú predpisy (dusíkaté znečistenie ako amoniak či organické znečistenie ako cukry, tuky, bielkoviny).
- Zoznam použitej literatúry: Snopková M. a kol., 2016; NCZI 2016; OECD 2015; ŠÚKL 2016; ECDC 2014; Zákon NR SR 79/2015 Z. z.; Zákon NR SR 442/2002 Z. z.